

провадження призначене для розгляду справ незначної складності. Водночас варто наголосити, що спрощене позовне провадження – форма адміністративного судочинства, призначена для розгляду справ незначної складності та інших справ, для яких пріоритетним є їх швидке вирішення. Спрощене позовне провадження відзначається так званою «спресованістю», оскільки в його структурі відсутні окремі елементи, які є притаманними для загального позовного провадження [3, с. 513].

Враховуючи викладене вище, можна підсумувати, що на сьогодні відповідно до положень Кодексу адміністративного судочинства України адміністративні справи щодо прийняття громадян на публічну службу, проходження, звільнення з публічної служби розглядаються в порядку спрощеного позовного провадження. Однак зазначене правило не поширюється на справи, в яких позивачами є службові особи, які у значенні Закону України «Про запобігання корупції» займають відповідальне та особливо відповідальне становище.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 06.07.2005 р. № 2747-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#n10098>
2. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 27 лютого 2019 року. (Справа № 815/6096/17 (К/9901/49528/18)). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/80364173>
3. Адміністративно-судове процесуальне право України: підручник; за заг. ред. проф. Д.В. Лученка. Харків, 2024. 696 с.

Стечишин А.В., к.ю.н.,
доцент кафедри права імені академіка УАН
о. Івана Луцького
Заклад вищої освіти «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ

ПАРТИСИПАТИВНА ДЕМОКРАТІЯ: ВІД ТЕОРЕТИЧНОГО ОСМИСЛЕННЯ ДО ПРАКТИКИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Сучасна теорія держави і права перебуває у стані постійного пошуку нових моделей демократичного врядування, які б відповідали динамічним викликам глобалізованого суспільства. Демократія як багатовимірне явище охоплює не лише інституційно-правові механізми, але й соціально-психологічні аспекти сприйняття влади. У цьому контексті особливого значення набуває концепт перцептивної демократії, що акцентує увагу на тому, як громадяни усвідомлюють, оцінюють і легітимізують діяльність органів влади. Традиційні моделі демократії – представницька, пряма, партисипативна – зосереджуються переважно на формальних процедурах, тоді як партисипативна демократія пропонує новий аналітичний вимір, орієнтований на дослідження соціального сприйняття як фактора ефективності управління.

У наукових працях останніх років демократія дедалі більше розглядається не лише як система інститутів, а як процес комунікації між владою і суспільством. Як наслідок, партисипативна демократія виходить із тези, що будь-які демократичні процедури мають сенс лише настільки, наскільки вони визнаються громадянами справедливими та ефективними [2, с. 18]. Інакше кажучи, ключовим критерієм стає не тільки юридична досконалість механізмів, а й перцепція – відчуття їхньої легітимності та відповідності очікуванням населення.

Варто підкреслити, що в традиційній теорії права питання сприйняття розглядались у межах правосвідомості та правової культури. Проте у випадку партисипативної демократії ми маємо справу з більш специфічним феноменом – поєднанням правосвідомості, політичної культури і довіри до влади. Це дозволяє говорити про формування нової доктрини, що інтегрує соціально-психологічні фактори у правове дослідження демократії.

У класичному розумінні виділяють представницьку, пряму та партисипативну демократію. Представницька демократія ґрунтується на виборі делегатів; пряма – на безпосередньому волевиявленні; партисипативна – на залученні громадян до процесів управління. Партисипативна демократія відрізняється тим, що акцент робить на суб'єктивному вимірі цих процесів. Навіть найдосконаліші інституційні механізми можуть виявитися неефективними, якщо громадяни їх сприймають як несправедливі чи непрозорі. Отже, партисипативна демократія доповнює традиційні моделі й розкриває залежність реальної дієвості інститутів від рівня довіри до них.

Вона є не окремою формою демократії, а радше метатеоретичною рамкою, яка дозволяє оцінити якість демократії через призму громадського сприйняття. Таким чином, у центрі уваги опиняється феномен легітимності, що постає не лише як юридична категорія, а й як соціально-психологічна.

Якщо визначати значення партисипативної демократії для місцевого самоврядування, то останнє, відповідно до Конституції, є однією з основ народовладдя. Однак ефективність діяльності органів місцевої влади визначається не лише наявністю правових норм, а й ступенем довіри громадян до ухвалених рішень. Партисипативна демократія дає можливість зрозуміти, що ключем до підвищення ефективності управління територіальними громадами є формування позитивного сприйняття [1, с. 69]. Якщо мешканці громади вважають рішення прозорими, справедливими і такими, що враховують їхні інтереси, тоді вони готові брати участь у реалізації цих рішень, підтримувати владу і сприяти розвитку території.

Наприклад, ухвалення бюджету громади може мати різний ефект залежно від того, наскільки громадяни відчують свою причетність до цього процесу. Традиційна демократія забезпечує лише правову процедуру, а партисипативна навпаки, наголошує, що без елементу сприйнятої справедливості така процедура залишатиметься формальною і не викликатиме довіри.

Як наслідок, у науковому дискурсі можливе запитання: чи не підмінює партисипативна демократія об'єктивні критерії ефективності управління суб'єктивними оцінками населення? Справді, існує ризик надмірної залежності політики від колективних уявлень, які можуть бути маніпулятивними. Проте саме визнання цієї проблеми дозволяє глибше аналізувати феномен демократії. Партисипативний підхід не відкидає юридичних та інституційних критеріїв, але вказує, що їхня дієвість безпосередньо пов'язана із суспільною легітимністю. Тому завдання науки полягає у поєднанні правових і соціально-психологічних критеріїв в оцінці демократичних процесів.

Насамкінець, якщо говорити про практичні аспекти впровадження партисипативної демократії в Україні, то в умовах трансформації державних інституцій та посилення децентралізації, держава стикається з необхідністю формувати нові стандарти місцевого врядування. Партисипативна демократія в цьому контексті розглядається як дієвий інструмент формування довіри та підзвітності, що передбачає:

- розвиток механізмів громадських консультацій та електронної демократії;
- прозорість діяльності місцевих рад і виконавчих органів;
- формування культури діалогу між владою та громадою;
- запровадження індикаторів, що вимірюють не лише ефективність управління, а й рівень довіри до нього.

Партисипативна демократія в цьому контексті розглядається як дієвий інструмент формування довіри та підзвітності, що передбачає розвиток механізмів громадських консультацій та інструментів електронної демократії, забезпечення прозорості діяльності місцевих рад і виконавчих органів, утвердження культури постійного діалогу між владою та громадою, а також запровадження індикаторів, які вимірюють не лише ефективність управління, а й рівень суспільної довіри до нього. У підсумку ефективне місцеве самоврядування постає не лише як інституційна система, а й як комунікативна платформа взаємної легітимації влади та громади.

Таким чином, партисипативна демократія – це новий концептуальний підхід у теорії держави і права, що дозволяє розширити розуміння демократії за межі формальних процедур. Вона акцентує увагу на тому, що будь-яка демократична система є дієвою лише тоді, коли громадяни сприймають її як легітимну та справедливую. Для України цей підхід особливо важливий у контексті розвитку місцевого самоврядування та децентралізації. Партисипативна демократія може стати інструментом підвищення довіри, зміцнення соціальної згуртованості та формування ефективної правової держави. Саме тому подальше теоретичне осмислення і практична імплементація цього підходу становлять актуальне завдання для сучасної юридичної науки і правотворчої практики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Неофіта Д.Б. Теоретико-правовий дискурс поняття «партисипативна демократія». *Young Scientist*. 2024. № 3 (127). С. 67-72. URL: https://www.researchgate.net/publication/379767020_TEORETIKO-PRAVOVIJ_DISKURS_PONATTA_PARTISIPATIVNA_DEMOKRATIA

2. Неофіта Д.Б. Переваги та недоліки партисипативної демократії. Сталій розвиток держави і права в умовах глобалізаційних процесів. Матеріали науково-практичної конференції (м. Хмельницький, 15-16 вересня 2023 р.). – Одеса: Видавництво «Молодий вчений», 2023. С. 17-20.

**Туляков В., д.ю.н., проф.,
член-кореспондент НАПрНУ,
професор кафедри кримінального права,
Національний університет «Одеська юридична академія»
м. Одеса**

PUNITIVE DAMAGES VS. СПЕЦІАЛЬНА КОНФІСКАЦІЯ

Читаю вранці про цей кейс: Chancery urged to keep alive Ukrainian oligarch suit [1] немного про відмивання коштів через Кіпрські пральні... Ну, знаєте схеми, коли українці, переселяючись за кордон, виводили суми поза дозволені 10 000 євро через мережу посередників та кур'єрів в Європі та США. Але цікаво не це... Точніше не тільки.

У Chancery Court штату Делавер розгортається справа на \$58,5 млн проти структур, пов'язаних із українським олігархом. Позивач наполягає не лише на компенсації, а й на punitive damages: інституті, який у США виконує карально-превентивну функцію. Це яскраво видно зі справи BMW of North America v. Gore (1996): покупець, виявивши, що його авто було перефарбоване без повідомлення, отримав від присяжних \$4 тис. компенсаційних збитків і \$4 млн штрафних відшкодувань. Суд першої інстанції залишив це рішення, підкресливши, що санкція не є «надмірною» для свідомого корпоративного шахрайства. Верховний суд США згодом уточнив конституційні межі «пропорційності» punitive damages (визнавши суму надмірною і знизивши її), проте сам принцип залишився: карати фінансово за зухвалу поведінку, аби інші компанії навіть не наважувалися повторювати подібні практики [2].

Саме про це я також мав розмову на нещодавньому круглому столі, говорячи про розвиток Jus Puniendi в контексті наближення до світових традицій [3]

У Європі інститут punitive damages практично відсутній. Натомість поширюється non-conviction-based confiscation (NCBC) спеціальна конфіскація активів без вироку суду. У Великій Британії та Італії це діє як «паліатив»: держава вилучає підозрілі активи за умови відсутності судового обвинувального вироку. У Німеччині тривають дискусії щодо впровадження та реформування NCBC із метою підвищення ефективності повернення незаконних активів із дотриманням стандартів доказів і гарантій правомірності [4]